Türkiye'de Tütün Vergileri

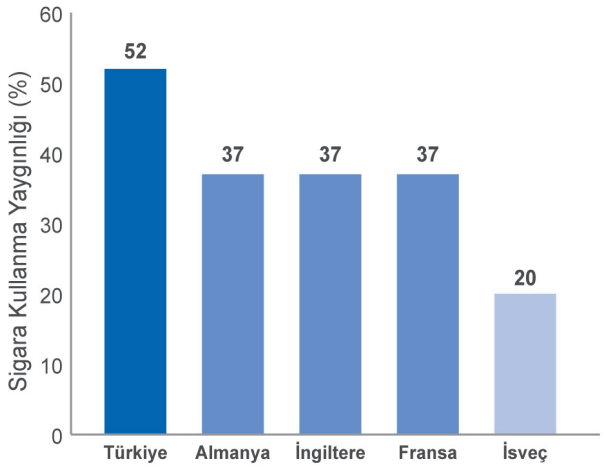
Tütün Kontrolü ve Tütün Vergilendirilmesi Ekonomisi: Tütünsüz Bir Türkiye İçin Zorluklar ve Fırsatlar. Ayda Yürekli, Zeynep Önder, Murat Elibol, Nejat Erk, Altan Çabuk, Mahir Fisunoğlu, Sinan Fikret Erk, Frank J. Chaloupka. 2010. baz alınmıştır.

Türkiye'deki yüksek sigara kullanımı oranı endişe verici tıbbi ve ekonomik masraflara sebep olmaktadır. Türkiye'deki tütün kullanımını azaltmak için en etkili yollardan bir tanesi, tütün tüketim vergilerini arttırarak tütünün fiyatını yükseltmektir.

Türkiye'de Tütün Kullanımı

- Yetişkin Türklerin üçte biri (%31) şu anda sigara kullanmaktadır.
- Türk erkeklerinin neredeyse yarısı (%48) sigara kullanıyor ve erkeklerin sigara içme oranı Batı Avrupa ülkelerinin hepsinden daha yüksektir. Kadınların %15'i sigara kullanmaktadır ve bu oran giderek artmaktadır.
- Sigara kullanım oranları en çok genç yetişkinler arasında yüksektir: 25–44 yaş arasındakilerin %40'ı sigara kullanmaktadır.
- Gençlerde sigara kullanımı yükselmektedir; gençlerin neredeyse %10'u sigara kullanmaktadır. Gençlerin çoğu (%80) evde veya diğer kamusal alanlarda pasif içiciliğe maruz kalmaktadır.

Türkiye ve Batı Avrupa ülkeleri karşılaştırıldığında erkeklerde yaşa göre standartlaştırılmış sigara kullanma yaygınlığı (%)

Kaynak: WHO, 2008. MPOWER: Küresel Tütün Mamulleri Yaygınlığı üzerine Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Raporu.

Tütün Kullanımının Türkiye'deki Etkisi

Yüksek sigara kullanımı oranları erken ölümlerde, yüksek sağlık harcamalarında ve verimlilik kaybında önemli bir rol oynuyor.

- Her yıl tütün ile bağlantılı hastalıklar sebebiyle 50.000'in üzerinde Türk ölüyor. Sigara ile alakalı hastalıklar, erkekler arasında en yaygın ölüm sebebidir.
- **Eğer Türkiye'de tütün kullanımını kısıtlamaya yönelik bir müdahalede bulunulmaz ise, 2050'de:**
  - Her yıl 127.000'in üzerinde Türk vatandaşı tütün ile bağlantılı hastalıklar sebebiyle zamanından önce ölecektir.
  - 6,4 milyon genç (15 yaş ve altı) yetişkin olduklarında içici olacaklar ve 2,57 milyon genç tütün ile bağlantılı hastalıklar sebebiyle zamanından önce ölecektir.

Yüksek Vergiler Hayat Kurtarır

Tütün kullanımını azaltmak için en etkili yol, vergi artışlarıyla tütünün fiyatını arttırmak ve bu vergi artışlarının fiyatlara yansımasını sağlamaktır. Yüksek fiyatlar gençleri sigara içmeye başlamaktan vazgeçirir ve şu andaki içicileri sigarayı bırakmaya teşvik eder.

Türkiye'de 2010 Tütün Vergisi

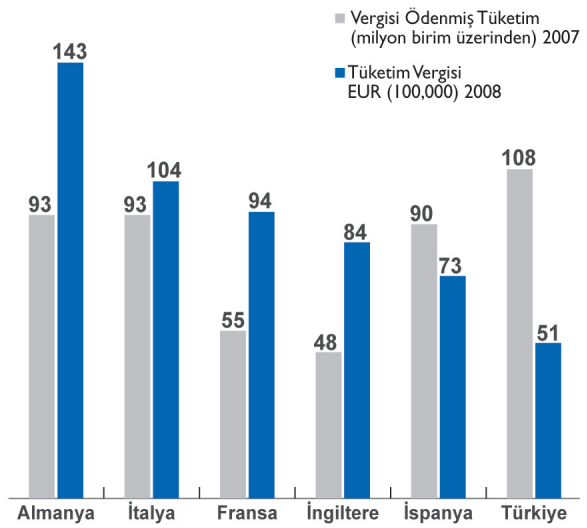
- Tütün tüketim vergisi kıymet esasına göre hesaplanır. Ancak, eğer hesaplanan vergi minimum bir miktarın altında kalırsa özel bir vergi oranı uygulanır.
- 1 Ocak 2010 itibariyle kıymet esasına göre alınan vergi, perakende fiyatının %63'ünü oluşturmaktadır. Eğer paket başına tüketim vergisi 2.65 TL'den daha az oluyor ise kıymet esasına göre hesaplanan vergi yerine tüketim vergisi olarak 2.65 TL uygulanmaktadır. Ayrıca perakende fiyatının %15.25'i oranında da KDV uygulanmaktadır.
- Tütün **tüketim** vergisi ortalama olarak perakende fiyatının %63,4'ünü oluşturmaktadır: **toplam** vergi (KDV dâhil) ortalama olarak perakende fiyatının %78,7'sini oluşturmaktadır.

Çoğu AB Ülkesine Göre Sigaralar Daha Ucuz ve Vergi Geliri Daha Düşük

- Perakende fiyatının yüzdesi olarak Türkiye'deki tütün vergisi minimum AB standartlarını karşılamaktadır. Ancak, 2009'da Türkiye'deki ortalama perakende sigara fiyatı, bütün yüksek gelirli AB ülkelerindeki ortalama fiyattan daha düşüktü.
- Düşük fiyatlar düşük vergi gelirine sebebiyet verir. Türkiye'deki sigara tüketimi kaynaklı vergi geliri AB'de sigara tüketen başlıca ülkeler içinde en düşükler arasındadır.

Türkiye'de Tütün Vergileri

Tütün ürünü tüketimi ve tüketim vergisi gelirleri, 2008

Kaynak: Yazarın Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Maliye Bakanlıkları ve diğer veri kaynaklarından yaptığı derleme.

Tütün Sektöründe İstihdam Asgari Düzeyde

- Diğer ekinlerin daha yüksek karı olması, tütünü çiftçiler için daha az cazip hale getirdi ve 2002'den itibaren tütün tarlalarının sayısı azaldı.
- Sigara imalatı ve perakendesinde istihdam asgari düzeydedir ve 1988'den beri düşmektedir. Türkiye'nin gelişimi ile birlikte, ekonominin üzerinde genel bir olumlu etki bırakan endüstrilerdeki işler, tütün endüstrisindeki işlerin yerini almaktadır.
- Türkiye'deki sigara piyasasına az sayıda büyük uluslararası firma egemen durumdadır — Philsa (Philipp Morris International ve Sabancı Holding Şirketi arasında bir iş ortaklığı), British American Tobacco ve Japan Tobacco International.

2010 Tütün Vergisi Önemli Derecede Vergi Geliri Meydana Getirecek ve Hayat Kurtaracak

2010 tütün vergisi 15,5 milyar TL vergi geliri meydana getirecek ve şu an yaşayan insanlar arasında 340.000 erken ölümü engelleyecektir. Şimdiki içiciler sigarayı bıraktıkça, 165.000 hayat kurtulacaktır. Arttırılmış vergi sayesinde gençler arasında sigara içiciliğinin yaygınlığı %7 azalacak, neredeyse 437.000 gencin sigaraya başlaması engellenecek ve şu an yaşayan gençler arasında 175.000 erken ölüm engellenecektir.

Kıymet esasına göre alınan vergiyi %65'e ve özel vergiyi paket başına 3,10 TL'ye çıkarmak ek olarak 1,3 milyar TL vergi geliri getirir, gençler arasında sigara içiciliğinin yaygınlığını ek bir %3 oranında düşürür ve gençler arasında 288.000 tütün ile ilgili ölümü engeller.

2010 Vergisinin Etkisi ve Teklif Edilen Ek Artış

	2010 Vergisi *Kıymet esasına göre: %63 Özel: 2,65 TL/ paket*	**Teklif Edilen Artış** *Kıymet esasına göre: %65 Özel: 3,10 TL/ paket*
İçicilerin sayısındaki azalma	590 bin	1 milyon
Kurtarılan hayatlar (şimdiki ve gelecekteki içiciler)	340 bin	560 bin
Tüketim vergisi geliri	15.5 milyar TL	16.8 milyar TL
Toplam gelir	19.2 milyar TL	20.6 milyar TL

Öneriler

- **Özel vergiyi yükseltin ve enflasyona otomatik olarak ayarlayın.** Fiyatların enflasyondan daha yüksek bir oranda artış gösterdiğinden emin olun.
- **Zaman içinde tüketim vergilerini arttırın,** böylece perakende sigara fiyatlarının en az %70'ini oluştursunlar.
- **Tüketim vergisi artışlarıyla geliri yükseltin,** böylece sigara üreticilerinin markalarının fiyatlarını yükseltmesini beklemeden zamma sebebiyet vermiş olursunuz.
- **Tütün vergisi gelirinin bir kısmını sağlık hizmetlerinin finansmanına ayırın** ve tütün kontrol programlarının desteklenmesine tahsis edin. Tüketim vergisi gelirinin %10'u toplam kamusal sağlık harcamalarının %5,6'sını karşılayabilir.
- **Tütün ürünlerinin kayıt dışı ticaretini engellemeye yönelik çabaları güçlendirin.** Kayıt dışı ticaretin azaltılması, her vergi artışının sağladığı geliri ve sağlığa etkisini azami seviyeye çıkarır.

Tütün ürünleri ekonomilerine ilişkin bir rapor serisi, Bloomberg Tütün Ürünü Kullanımını Azaltma Girişimi çerçevesinde Bloomberg Philantrophies ve Bill and Melinda Gates Vakfı tarafından finanse edilmektedir.